

Lorenzo Lliteras P
Seminario

Quinzenari profa-veu de l'Associació "Minerva," Defensor dels interessos morals i materials d'Artá i sa comarca

Redacció i Administració

Quatre Cantons. 3 * ARTA

Dels treballs publicats ne son responsables els autors

N'os tornen els originals

PREUS

Espanya: Trimestre 0'75 Ptas.
Any.3'00 »
EstranjerDoble

Se paga
a la
bastreta

Any II

Artá, (Mallorca) 20 de Desembre de 1918

Núm. 58

Bones Festes

En la diada d'alegría universal per tot el mon cristià, qu'enguany ho sirà per tota l'humanitat, es dever nostre felicitar a tots els nostres subscriptors i lectors. Desitjam que tots passin unes festes de Nadal plenes de gaubança i un bon principi d'any nou.

LA REDACCIÓ.

De l'enquesta

Opinió de D. Rafel Blanes Tolosa

Continuació

¿.....?

En quant a Carniceria i Peixeteria, la meua opinió es que deu construir-se un edifici aposta, igual o semblant an el qu'existeix a Lluchmajor, no atrevint-me a senyalar-los lloc perquè ho consider un mal veínat.

Intimament lligat amb els anteriors servicis; está el del *Matadero*, per lo que m'atrevesc a indicar la conveniencia de que s'estudi si mos es bastant el que tenim, (lo que desconec absolutament), i en cas negatiu atendre a la construcció d'un altre de nou, dotant-lo també de totes les millores modernes i possibles, a les afores de la població.

¿.....?

Desde l'moment que hi ha una obra comensada se deu haver d'acabar i molt més quant el seu cost es insignificant, com succeeix amb l'escalonada del Convent, També reformaria la que desde l'enfront de Can Mangol va a la nostra Parroquia, com construiria els escalons que fossin necessaris per unir l'actual de San Salvador amb la Recto-

ria, aixamplant-se, si es possible, el lloc qu'actualment ocupa aquesta darrera.

¿.....?

Podém, -Deu sobre tot, considerar com un fet la construcció d'una plassa en un lloc pròxim a l'estació del Ferrocarril, donat l'interés que té el nostre Ajuntament en la urbanisació de tota aquella barriada i la bona disposició en que segurament trobarém a la Companyia concessionaria del Ferrocarril.

¿.....?

Si senyor, som partidari de que 'ls pobles han de celebrar amb gran goig, l'inauguració d'un Ferrocarril, però no me sembla prepi que sia l'Ajuntament qui pagui tot el gast; ha de ser éll, sí, el qui ha de patrocinar les festes que tal volta se celebrin i ha de contribuir a elles, però com aixó pot fer-ho de molt diferents maneres, la meua opinió es de que ha de triar la més econòmica, essent convenient que per sa organissació se formi una comissió en la que hi entrin totes les Autoritats i representacions de totes les forces vives i socials de la localitat, recomanant a la Comissió, que tal volta se formi, no s'oblidi de fer colca cosa beneficiosa p'els pobres, seguint amb aixó l'exemple donat pe'l meu estimat amic Sr. Cano en son pas ràpid per la bateria d'aquesta vila durant les festes de San Salvador de l'any 1917.

¿.....?

Me pareix molt plausible l'idea de posar canals en les bocateules de les fetxades, al manco a les que peguan an el carrer, perquè además de que amb aixó se conservarian millor ses aceres, seria un medi de provisionar-se d'aigo, per lo que no sols subvencionaria la construcció de cisternes, sino que no aprovaria cap pla ni donaria cap alineació, mentres no estigués construïda la corresponent cisterna. També crec que seria convenient i de gran utilitat p'el vesindari d'aquesta vila, la construcció d'uns cuants depòsits d'aigo en diferents parts del poble, evitantse amb aixó els inconvenients de tenir-ne solament un, com ara socceeix.

¿.....?

Immediatament deu haver-se de construir un cotxo fúnebre per dur els morts al Cementeri, perquè, al menos per caritat i per respecte a la mort, es de urgent necessitat fer que desapareisca l'actual manera de traçar-los-hi.

¿.....?

No me sembla desafortunat que ta abé se procuri dotar al nostre Hospital de tot el

material necessari per poder omplir els fins perquè fou instituit, i procuraria també que la Diputació Provincial seguis abonant igual subvenció, al menos qu'en anys passats i amb molta més raó ara que se son acursades les entrades de la nostra benfíca institució per haver estat totalment satisfets uns cuants llegats que li havien estat senyalats. I ja que parlam del Hospital crec que no seria estèril fer una crida a tots els artanencs, a fi de que tots els que puguin, no s'olvidin de deixar colca llegat per insignificant que sia a la Beneficencia Municipal d'aquesta vila, no amb intenció de que se gastí tot el seu import d'una vegada, sino solament ses rendes, cuidantse molt be al mencionar-lo, de rodetar-lo de totes les seguritats possibles a fi d'evitar tot lo que se puga, que ningú sen incauti, per lo que nombraria substitut a la Beneficencia com actualment passa amb el mateix edifici del nostre Hospital, i si no estic equivocant amb altres finques urbanes destinades avui en aquest mateix psble, a servicis de beneficencia.

També heurien de fer-se uns rentadors en el que sols sepermelis rentar-hi les peses de roba usades per atacats de malalties contagioses.

¿.....?

També som d'opinió de que s'hauria de destinar un lloc cebert als obrers que acudeixen a la plasa amb el fi de contractar els seus servicis, no com ara que ho fan en mitj del ras.

¿.....?

Amb el fi de que puga complir-se l'orde donada darrerament per l'autoritat superior, es precis construir en les afores del poble, i en diferents punts d'elles, un número d'assolls capaces entre totes per tots els porcs que s'engreixen dins la vila i llavonces privar terminantament que hi haja caps d'aquest bestiar dins el poble; cuidant se mentres tant aixó ve, d'ordenar visites d'inspecció per sebre cert si dins les assolls actuals s'hi observa la higiene deguda i que se compleixen les disposicions dictades amb tal fi, comunicant a la Superioritat les mides preses i la impossibilitat de donar compliment per tot d'una a les seves ordes.

¿.....?

- En aixó dels consums som molt radical, crec que haurien de suprimir-se o al manco cercar la seua substitució no sobre les utilitats, sino principalment creant arbriris o impostos damunt tots els gastos superfluos,

de laxo, diversions, societats recreatives, cassinos, etc. etc. però mai gravar alló que sia necessari per la vida.

¿.....?

No me sembla que fos un desacert que l'nostro Ajuntament. cercás un edifici apropiat per destinar-lo a Borsa de treball i a Cortera avont poguessen depositar-se tota casta de cereals, comestibles i mercancies destinades a la compra vente, com existeix en diferents pobles i que produiria bons resultats.

(Acabada)

Pau an el mon

L'Església Catòlica remembra en la pròxima festa de Nadal el naixement de Jesús, qui vengué an el mon en mitj de la pau universal qu'a lavors reinava i amb sa venguda els angels l'anunciaren a tots els homos de bona voluntat.

Ditxosament el Nadal d'enguany la porta també a la pau en multitud de llars, de pobles i de nacions que feia ja anys que no la fruien. ¡Que la hi trobaran de saborosa després de quatre anys de lluita feréstega! ¡Quantes families enguany celebraran la festa casolana i fundament cristiana sino amb tota alegria, al manco amb gran tranquilidat del cor!

Benehit sia el Senyor que en la seua festa novament ha enviat el seu exercit d'angels que als quatre vents del mon escampen la bona nova donant la pau de Deu a tots els homos de bona voluntat. De bona voluntat, si, perque no per tots n'hi haurá de pau; está escrit que p'els dolents no pot haver-n'hi. I en veritat, roegat el seu cor p'el descontent, l'ambició, l'enveja i tots els pecats capitals, els dolents procuren llevar-la del cor dels camés i volen tenir al mon en continu sobressalt.

Mirem com en Russia, Austria i altres Estats que tenen necessitat de fruir plenitudo de pau per la reconstrucció de ses Patries respectives, han sortit boldrons de gent de cor negre qui criden *Revolució* i capgirament del ordre del mon i amenassen en moure una guerra molt pitjor que la suara finida, la guerra en que 's destrossin uns als altres el germans d'una mateixa nació:

Que Jesús infant, en la diada de son Nadal, toqui el cor a tots, i els infiltri bona voluntat, per d'sfrutar tot el mon una pau plena i perdurable.

FLAMA

Hablando un rato

No cabe la menor duda que vivimos bajo un régimen de verdadero terror y pánico.

Ayer era la tragedia inmensa, horrorosa y criminal que asolada la Euroba «civilizada», cuyo acompañamiento guerrero componiase de gases, asistentes, tóxicos, envenenamiento de pozos y manantiales, lanza minas, lanza llamas, balas, granadas, submarinos y el caos, o mejor dicho, la muerte, con todos sus honores.

Hoy son los Pfeiffer los que toman por asalto, no por sorpresa, hay que decirlo todo, nuestra tranquilidad, que con su estruendo bélico arrastran, a toda la caterva de sus semejantes acribillando alevosamente nuestro organismo.

Mañana... mañana harán su aparición otros enemigos de lo existente. ¿Cuales?... Otros

«pseudo apuestos» más o menos humanos, pero apuestos al fin.

¡Triste fin a nuestros desmanes, con la invasión del castigo harto merecido!

El destino es cruel, el sendero de la vida es un laberinto cruzado de zarzales espinosos y los hombres caminamos por él con los ojos vendados del trapo sucio de la vanidad, de la soberbia y de la envidia.

La Civilización que antes, hermosa y gallarda, fina y coqueta cuyo prestigio era el de una marquesa Pompadour, o el de una diosa que todo lo podía, ha descendido a la alcantarilla donde se pueden las pasiones humanas.

La modestia no te dejará ¡oh ilustre poeta y querido Dr. Centeno! emular al gran Espronceda reuniendo sus musas trágicas e inspirarte un canto horrible a base del Dios Marte y una elegía postrimera a la ciencia de Sócrates con todos sus laboratorios.

Tus musas son alegres, eres un enamorado de la naturaleza con todo su risueño esplendor. Cantas el amor, bello ideal de los que como tú vivis para él.

¡Dichoso tu i tus musas que todo lo amáis! ¡Cuidado, mucho cuidado amigo Dr. Centeno, con la Grippe.

J. ALZINA

Cádiz Noviembre 1918

NADAL

A NA MARIA ANTONIA SALVA

¡Oh Nadal! Oh resplendó de la mitja nit divina!..
Els betlems a un recó fan una olor de sibina.

Tot com d'una hostia innocent reb una llum dolça y blanca;
el vágorós firmament,
la neu que'els llunyedors tanca...

I animant l'alegre chor d'encisadores rondalles,
Jesús es blanc sobre un or,
sobre un or humil de palles.

Dins el fret del temple vell lesllanties son amoroses;
l'oratge del escanzell mou les neules tremoloses.

Dolces calentors de niu, alegries reposades...
l'hivern s'alegre y sonriu amb l'encant de les nevades.

Blanques nits de cel més clar y lluna més argentina,
y d'agua qu'a mitj glaçarriu a sa llum, crestallina.

Quant defora tot es fret,
quant els vidres llagrimetgen l's veu pasá l'pastoret pels pontarróns qui escumetgen:

asseguts a n el voltant de la taula casolano,
com es belta y confortant l'abundorqui l'engalana!

—Que 'l bon Deu qui hu dona, may de bencir-ho se cansi!..
I les copes de crestai van omplintse de vi ranci.

Caliu d'un fogà estimat aquella escalfor es bona,
com es bo'l torró ensucrat y el dolç penjoy de montona.

y la poma de Nadal qui du neu en les entranyes y perfum del hort natal amagat entre montanyes...

Festa d'infants es Nadal qui senten dins s'alegria,
més intim i fraternal l'amor del Fill de Marta.

Oh, com son clars y desperts al encis d'eixes diades aquells ullets tan oberts qui beuen llum a glopades

Captivat mon esperit d'aqueixa humil poesia,
seni que's fa petit, petit, com el Bon Jesus volia;

que l'embauma aquella oló d' inocencia y de puresa...
I se pert en l'horitzó del betlem de l'infantesa...

MIQUEL FERRA

AVIS ALS SUSCRIPTORS DE FORA

Mos trobam amb una partida de suscriptors de fora Mallorca, aixi del Continent, com d'América, que mos deuen sa suscripció d'enguany i al guns també la de l'any passat. Mos convé a tots liquidar contes; per aixó i atenent a que «contes vells bariaes noves», convé qu'enviïn sellos de correu, o donin orde a colcú de sa familia de que mos paguin, ja que noltros no los podem enviar cobrador. ¡Costa tant poc quedar be!

Pensin els qui no hu ferán dins aquest més que desde 'l Janer no robrán més el Llevant. Heu deim aixi, perque n hi ha que mos han escalivats i un escalivat val per cent. Com més amics més clás.

L'ADMINISTRADOR

Espectacles Teatre Principal

El dia 7 del present més, s'inaugurá la temporada de funcions de teatre i de cinematograf en el Principal de la nostre vila. L'inauguració tengué lloc amb dues funcions dramátiques que doná la companyia ciutadana dirigida p'en Francesc Fuster.

El dissapte posaren en escena l'Episodi dramátic en dos actes *Aben-Amar* original del nostre país i amic D. Daniel Cano. El conjunt desdigué un poc. Es veia a la liego que alguns actors eren nous i no sentien l'obra. Altres en canvi essent nous feren un gran estudi de l'obra i la tregueren inmillorable.

Després posaren en escena. L'obra fou molt aplaudida p'el públic, perque la companyia tota, estigué a gran altura.

El public ompli el paradís; a les butaques mitja entrada.

P'el diumenge estava anunciat *El Tenorio mallorquí*; que per esser original uel *Masche* Ros lográ atreure una plena al teatre. La com-

panyia va fer tot lo que va sebre. Al autor se'l feu sortir en escena a rebre 'ls aplaudiments del públic. Se veu qu'el nostre públic està a gran altura. Si un dia se li donen a tastar produccions d'en Guimerà i altres bons autors riurà, o se festidiarà.

P'els vinents dissabtes i diumenges están anunciades funcions de cinematógraf.

RELLIGIOSES

Les Coranta Hores que cada any se celebren en l'Església Parroquial dedicades a la Puríssima Concepció, tengueren lloc els dies 6—7 i 8 del present més. Se feren amb tota solemnitat. Se veu que les «Filles de Maria» feren tot quant pogueren per la brillantor de tal festa. Adornaren la Capella amb art i esplendidesa, com també cantaren en totes les funcions «motetes» molt atidats i ajustats. El «Chor» d'homes que s'improvisà, per esser la primera vegada que cantaren no podien fer-ho millor. L'enhorabona a son organitzador.

A les funcions dels vespres assistí poqueta gent excepte el dia de la conclusió en que l'Església s'ompli de gom en gom. El predicador del triduo fou el P. Brunet Ligorí.

El diumenge següent dia 15, en el Convent dels PP. Franciscans se celebrà també la festa dedicada a la PPma. Concepció. A l'ofici major se cantà la Missa a tres veus d'en Perossi. Predicà el Rt. P. Juan Garcia, Prior del Convent. La festa fou molt solemne.

El mateix mati se feu la Comunió general dels Terciaris i el pròxim diumenge dia 22 tindrà lloc la Comunió general de cada més, dels Terciaris.

CRÒNICA

DE GA-NOSTRA

METEOROLOGIA—Ségueixen els dies de tardor, generalment amb sol i alguns amb bastanta humitat característica del nostre clima. El dia 10 plougué bastant, i ja es pot pensar que després de la sabor forta que hi havia desbaratà molts de jornals.

AGRICULTURA—La gent segueix apresurada amb els treballs de la sembra que s'esfeta tardana. Els dies bons s'aprofiten cobrant-se bons jornals. Aquests oscilen ara entre 3 i 4 pesetes. Els cullidors d'oliva han hagut de fer un compàs d'espera. Molts de «tays» s'han suspesos perquè'n cau poca, però, encara en queda per collir a principi de janer.

PORCS—Encara s'en treu colca un an el pes públic, però els grossos se'son aclarits molt. Segons se diu han tengut ara una baixa molt notable.

GRIPPE—Mos creiem ja tenir el poble ben net de «grippe», i encara pareix que s'en conta colca cas. Per ara, ademés del mort en Magi Xaloc, se diu que n'hi ha dos més de bastanta gravetat. Deu vullis que no se'propagui més.

JOCH—De cada dia se juga més. No just als prohibits qu'aquests per lo regular se jugen en quartutxos amagats, sino al canomet per totes parts. Pels carrés més centrics de la vila, en la carretera de Palma dins els cassinos i fins dins les barberies. Es una cosa escandalosa. I no es que juguïn quatre atlotells, i a pesa de quatre, no, juguïn moltíssims d'homes casats

i a pesseta s'ensentada. El les autoridats, que hi diuen?

NOVEL·LA NOVA.—El darrer n.º d'aquesta interessant publicació, du el drama en 1 acte d'en Pere Geli titulat «Passional». Son preu 0 20 pts.

L'IGNORANCIA.—Novament sortí a llum el dissapte passat, aquell setmanari que fou la primera espira del renaixement literari mallorquí i que se feu tant popular a son temps en tota l'illa. Entra en la segona época, amb semblants aspiracions de quant nequé, això es, infiltrar hermoses idees en els lectors, corregir abusos, i donar-los llissons pràctiques de ciutadania tot fent-los riure. Dedicà en el primer numero un article a D. Bartomeu Ferrà, poeta fundador de la mateixa, en sa primera época, i p'e demés de son contengut de bon fons i forma humorística, es de creure que se ferà altamente simpàtic al públic mallorquí.

Corresponem a la salutació que dedica a la premsa i li desitjam molts anys de vida.

CASAMENT.—Dia 9 d'aquest més se casà a Manacor sa jova viuda Na Margalida Dammava d'aquesta vila amb el conegut empresari de carruatges de lloguer de Manacor anomanat En Vinagre. Sia enhorabona.

ALTRE ESCRIPTOR ARTANENC.—Hem rebut una partida de numeros del periodie «El Dia» que se publica a Barranquilla i es un des de més circulació de Colombia. En ell hi publica una partida de notables articles el nostre país i amic de l'infantesa en Juan Payeras Perchana que amb sa campanya a favor del comerç Hispano-Americà posà ben alt el nom del nostre poble. Sia enhorabona a ell i a sa familia.

REGISTRE

MORTS

- Dia 6.—D.ª Maria Elisabet Blanes Tolosa, fadrina, de 33 anys, de congestió pulmonar crònica.
Dia 11.—Julià Carrió Tous (a) Fuya, casat, de 62 anys de enteritis crònica.
Dia 13.—Matgi Bosch Vidal (a) Xeloc, de 45 anys, casat, de Bronco-Pneumonia.

Resum: 1 homo i 2 dones. Total 3

NAIXEMENTS

- Dia 8.—Margalida Payeras Esteva.
Dia 15.—Teresa Fuster Picó.
Dia 15.—Catalina Massanet Jaume.
Dia 15.—Juan-Aina Massanet Jaume.

Total 4 nines

MATRIMONIS

- Dia 7.—Agustí Esteva Cursach amb Antonina Rosselló Mascaró, fadrins.
Dia 12.—Josep Massanet Vaquer amb Catalina Canet Riera, fadrins.
Dia 12.—Bartomeu Esteva Cursach amb Antonina Quetglas Mascaró.

Total 3.

T NECROLOGIQUES

El dia sis del corrent més, després de penosa malaltia confortada amb el Sants Sagraments i la Bendició Apostòlica morí en el Senyor la distinguida Senyoreta D.ª Elisabet Blanes Tolosa.

En plena joventut, la vida li sonreia al davant, i d'ella no haurà pogut fruir-ne sino l'ilusió:

Deu l'ha volguda amb Ell, i l'hi a premiades ses grans virtuts amb sa gloria eterna.

Perque virtuosa ho era moltíssim i entre totes les virtuts les que més lluïan en ella enen la caritat i l'humilitat. Essent familia distingidissima no li sabia greu fer-se amb gent pobre i fins el seu tracto par que li omplis el cor. Les amigues pobres de la seva infantesa, seguiren essent-ho totes en la seua juvenesa. Visitava els pobres i sovintetjaven les seues llimosnes. Es ben segur que tots l'anyorarán moltíssim.

Les seues grans virtuts li captaren simpaties de tot el poble qu'en massa va acudir al seu enterro, el qual se va fer amb creu alsada. Als funerals hi assistí també numerosissima concurrència posant-se de manifest les simpaties de que gosa en la nostra vila la familia Blanes.

Que Deu a tota sa familia la conformansa necessaria per soportar tal pèrdua, rebí tota especialment son germà el nostre bou nmic D. Rafel, l'expressió del més sentit condol.

AL CEL SIA

Dia 19 morí després de rebre els SS. Sagraments na Bàrbara Amorós (a) Sopa, filla del conegut comerciant l'amo'n Juan, i esposa de'n Mengol, empresari de carruatges de lloguer.

Rebiga la seua familia tota i molt especialment son espós, i son germà el P. Amorós Franciscà resident a Lluçmajor la expressió del nostre condol.

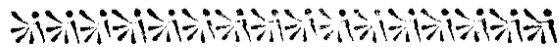
AL CEL SIA

Cals Bona y Barato

se ven a nes

Forn Nou de Se Rescló

a cinc pesetes sa carretada

GRAN COLMADO A TANENC d'en GUIÉM BUJOSA (a) Ganancia

SE VENEN BONS I BARATO

Comestibles de tota casta, licors, dolces, galletas, etc., etc. ➔ Grandíós surtit de Perfumeria

Aquesta casa es s'unica depositaria dins Artá del ANÍS TUNEL

Fixau-vos be en sa Direcció: CARRE de PALMA, 3 ARTA

agencia Bujosa (a) Ganancia serveix amb esment, puntualitat i barato qualsavol encàrrec se li fassa per ciutat i pels altres pobles de Mallorca

Despaig a Artá: Carré de Palma, núm. 3 ☞ Despaig a Palma: Estano d'es Banch de s'Oll

Grandes Almacenes

: *San José* :

de

Vda. Ignacio Figuerola

Sastreria Camiseria Merceria Zapateria Pañeria
Laneria Pañoleria Lenceria
Géneros de Punto Sederia, Articulos para Viaje
OBJETOS DE REGALO

Depósito de máquinas parlantes
— PATHEFONO —

PRECIO FIJO

Bando, 7 9, 11. Borno, 118 ☎ Teléfono, 217

Disponibile

NO COMPREU CAFÉ
que no passeu abans per sa botiga d'en
JAUME CABRER

que'l té bo i fresc

Allà he-i trobareu tota casta de
comestibles i a tot preu

ARROS, VERDURES, PATATES, etc.

Carré de Antoni Blanes Juan - Antea Puput

FARMACIA
DE

Llorens Garcies

OBERTA A TOTES HORES

Alcarrapa de quineses Dr. Morey
preparat amb erba cuquera d'ARTA

PLASSETA D'ES MARXANDO

GRAN BOTIGA

AMB GÉNERO DE TOTA CASTA I A TOT PREU;

— CALSAT FI I DE MODA —

A CANA VIVES

CARRÉ DE PARROQUIA, 1

CAP BOTIGA
VEN EN MILLOS CONDICIONS QUE SA D'EN

Juan Vicens (a) Jan

Tota casta d'articles, comestibles, galletas, etc.
ES REPRESENTANT DE SA PERFUMERIA

L. GAGGIO

TE DEPOST DE MAQUINES DE COSIR

PAPPI I AUCONS

Com també tota casta d'instruments musicals, Bandonions, Guitarras, etc.

DIRECCIO: ALCARIOT, 3

Ebanisteria

Magatzem
de mobles

D'EN

Miquel

Morey

Parroquia, 7

- ARTA -

RONDAIES
DE MENORCA

per

Andreu Ferrer

Un volum en 4.ª 2 Pesates

DEMANAUBLES A LA LLIBRERIA DE

FERRER I SUREDA
ARTA

En aquesta administració
podreu encarregar
tota casta de

IMPRESOS

Se serveixen amb prontitud

LLIBRERIA, PAPALERIA
I CENTRE de SUSCRIPCIONS
DE

Ferrer i Sureda

Aquí trobareu paper de tota casta a la menuda i en gros, plus
llibres, tintes, lloperia, etc. etc.

llibres escolars i religiosos

— A PREU DE CATALEG —

s'encomanden de tota casta en tota puntualitat

QUATRE CANTONS, 3 ARTA

Ensaimades i Panets

En lloch se troben millós que a la

Panaderia Victoria

ESFORNOU

DE

Miquel Roca Castell

El sa botiga he-i trobareu
sempre pans, panets,
galletas, bescuits,
rollets, i tota casta de pasticeria

TAMBÉ SE SERVEIX A DOMICILI

Netedat, prontitud, i economia

DESPAIG Carré de Palma 3 bis. ARTA